

Horyzonty Polityki
2025, Vol. 16, N° 54

MICHAŁ SŁUŻALEC

<http://orcid.org/0000-0002-2468-2734>
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie
m.sluzalec@ujd.edu.pl
DOI: 10.35765/HP.2643

Współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego w zakresie realizacji Krajowego Planu Przeciwdziałania Przystępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem naukowym jest przeprowadzenie analizy znaczenia roli Kościoła katolickiego w obszarze realizacji Krajowego Planu Przeciwdziałania Przystępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026. Proces ma doprowadzić do ustalenia, czy Kościół katolicki ma legitymację do współdziałania w realizacji zadań określonych w Krajowym Planie.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problemem badawczym jest brak wskazania Kościoła katolickiego jako podmiotu uprawnionego do współdziałania w obszarze nakreślonym przez Krajowy Plan Przeciwdziałania Przystępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026. Wobec tego zachodzi potrzeba ustalenia, czy mimo braku jego ujęcia jest on uprawniony do aktywności. Wykorzystywane metody badawcze to dogmatyczno-prawna, studium przypadków oraz analiza dokumentów.

PROCES WYWODU: Aby możliwe było udzielenie odpowiedzi na postawiony problem badawczy, zaszła potrzeba ustalenia źródła powinności współdziałania Kościoła katolickiego z państwem dla dobra małoletnich. Odwołano się do podstawowych zadań państwa oraz misji Kościoła. Kolejno zweryfikowano obowiązujące zobowiązania wynikające z Krajowego Planu Przeciwdziałania Przystępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026. Odniesiono się do miejsca i roli Kościoła katolickiego w tym obszarze. Wskazano samodzielne formy aktywności Kościoła katolickiego

Sugerowane cytowanie: Służalec, M. (2025). Współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego w zakresie realizacji Krajowego Planu Przeciwdziałania Przystępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026. *Horyzonty Polityki*, 16(54), 211–227. DOI: 10.35765/HP.2643.

w obszarze prewencyjnym. Zakończenie prezentuje poczynione ustalenia w kontekście powinności Kościoła katolickiego do realizacji Krajowego Planu.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Mimo braku wskazania Kościoła katolickiego jako podmiotu współpracującego z organami władzy publicznej w realizacji zadań wynikających z Krajowego Planu Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026, jest on uprawniony do działania dla dobra dzieci również w tym obszarze.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Przyszłe regulacje powinny uwzględniać bezpośrednie wyartykułowanie możliwości współdziałania organów władzy publicznej z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, a nie tylko z organizacjami pozarządowymi. Brak ich wskazania w treści Krajowego Planu Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026 może powodować wątpliwości interpretacyjne i bezpodstawne ograniczanie ich aktywności w tym obszarze.

SŁOWA KLUCZOWE:

współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego,
przeciwdziałanie zagrożeniom przestępczością na tle
seksualnym, standardy ochrony małoletnich

Abstract

COLLABORATION BETWEEN THE STATE
AND THE CATHOLIC CHURCH IN IMPLEMENTING
THE NATIONAL PLAN TO COMBAT CRIMES
AGAINST SEXUAL FREEDOM AND MORALITY
TO THE DETRIMENT OF MINORS
FOR THE YEARS 2023–2026

RESEARCH OBJECTIVE: The scientific aim is to analyze the role of the Catholic Church in the context of implementing the National Plan to Combat Crimes against Sexual Freedom and Morality Harmful to Minors for the years 2023–2026. It should be determine whether the Catholic Church can cooperate in this field.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The research problem is the lack of explicit identification of the Catholic Church as beeing authorized to cooperate in the National Plan 2023–2026. There is a need to establish whether, despite its absence, it is entitled to activity in this area. The research methods used: dogmatic-legal, case study and document analysis.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: To answer the research problem, it was necessary to determine the source of the Catholic Church's duty to cooperate with the state for the welfare of minors. Reference was made to the basic tasks of the state and the mission of the Church. The applicable obligations arising from the National Plan 2023–2026 were subsequently verified. The place and role of the Catholic Church in this area was analysed. Catholic Church independent activity in the preventive area were indicated. The conclusion presents the findings made in the context of the obligation of the Catholic Church to implement the National Plan.

RESEARCH RESULTS: The Catholic Church as a cooperating entity with public authorities in implementing the tasks arising from the National Plan 2023–2026, it is entitled to act for the welfare of children also in this area.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: Future regulations should include the direct articulation of the possibility of cooperation between public authorities and religious entities. The lack of direct indication in the National Plan 2023–2026 may lead to interpretive doubts and unjustified limitations on the activities of the Catholic Church in this area.

KEYWORDS:

cooperation between the state and the Catholic Church,
combating threats of sexual crime, standards for the protection
of minors

WPROWADZENIE

Dobro wspólne stanowi podstawę do podejmowania aktywności przez państwo w wielu obszarach. Obowiązek ten wynika przede wszystkim z konstytucyjnego ujęcia, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli (art. 1 Konstytucji RP). Tym samym organy władzy publicznej powinny podejmować wszelkie działania w celu osiągnięcia wskazanego założenia. Niemniej mimo zasadniczej pozycji państwa w kontekście wdrażania instrumentów mających zagwarantować dobro nie tylko samych obywateli, ale także całej wspólnoty, zasadna jest pomoc świadczona przez inne podmioty (Chochowski, 2020, s. 217–219). Szczególna rola kościołów i innych związków wyznaniowych przejawia się za pośrednictwem ich partycypacji w procesie dążenia do osiągnięcia dobra wspólnego. Działalność podmiotów wyznaniowych dla dobra jednostki wynika z faktu, że pozostaje ona związana

z oddziaływaniem na rzecz człowieka. Taki kierunek działania wynika z godności jednostki (Mazurek, 1984, s. 5). Aktywność podmiotów wyznaniowych stanowi zatem dodatkowy instrument wpływu na poszczególne sfery życia społecznego, który może wspomagać działania podejmowane przez państwo.

Jednym z obszarów aktywności państwa, istotnie widocznym w ostatnich latach, pozostaje obowiązek przeciwdziałania zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym oraz ochrona małoletnich. W obszarze tej sfery wdrażane są nowe instrumenty oddziałujące nie tylko na stosowanie represji wobec sprawców przestępstw na tle seksualnym, ale również na aspekty bezpieczeństwa, w szczególności względem najmłodszych. W 2023 r. wdrożono nową formę standardów postępowania w zakresie przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności małoletniego poniżej lat 15. Znacząca rola w tym względzie przypada Kościołowi katolickiemu, który nie został pominięty w gronie adresatów krajowych zobowiązań.

Obszar analizy podejmowany w niniejszym artykule skupia się na ustaleniu relacji zachodzących między Kościołem katolickim a państwem w zakresie współdziałania tych podmiotów przy realizacji Krajowego Planu Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023–2026 (dalej: Krajowy Plan 2023–2026). Przeprowadzona zostanie ocena powinności współdziałania obu podmiotów w celu przeciwdziałania przestępczości seksualnej na szkodę małoletnich, jak również samodzielnych uprawnień Kościoła katolickiego względem aktywności w tym obszarze. Badania będą dotyczyły wąskiego obszaru zwalczania tej kategorii przestępczości w odniesieniu do oceny podstaw współdziałania państwa i Kościoła katolickiego w zakresie Krajowego Planu 2023–2026. Do realizacji przedstawionych założeń konieczne będą analiza podstaw konstytucyjnoprawnych, jak również częściowe odniesienie się do sfery wewnętrznych norm Kościoła, co pozwoli ustalić źródła jego misji w tym obszarze. Taka potrzeba uzasadnia wykorzystanie w pracy następujących metod badawczych: dogmatyczno-prawnej, analizy dokumentów oraz studium przypadków.

Przedmiotowa analiza pozostaje istotna również z uwagi na przeważającą liczbę osób wyznania rzymskokatolickiego – 88,8% (CBOS, 2024, s. 5).

POWINNOŚĆ WSPÓLDZIAŁANIA PAŃSTWA I KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO DLA DOBRA MAŁOLETNICH

Ustawodawca konstytucyjny, przyjmując układ relacji państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, skupił się na ujęciu otwartej separacji między podmiotami wyznaniowymi a państwem (Krukowski, 2016, s. 96). Dzięki formule wyrażonej w treści art. 25 ust. 3 Konstytucji RP wprowadzono zasadę powinności współdziałania państwa i Kościoła katolickiego (Stępień, 2021, s. 204). Ujęcie to mimo oddzielenia państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych stanowi podstawy do podejmowania aktywności w obszarze współdziałania tychże podmiotów, nie stanowiąc przy tym o wyznaniowym charakterze państwa (Borecki, 2016, s. 187). Kluczem w kontekście współdziałania pozostają obszary oddziaływania tych podmiotów dla dobra jednostki i dobra społeczeństwa. Zasadniczym elementem determinującym obieralność działań przez państwo i podmioty wyznaniowe ma fakt, iż oba podmioty pozostają w generalnym ujęciu jako służące na rzecz człowieka (Sitarz, 2018, s. 143). Tym samym przy podejmowaniu wykładni powinności współdziałania państwa i Kościoła katolickiego znaczenie ma źródło tych aktywności. W odniesieniu do powinności oddziaływania na rzecz dobra wspólnego przez państwo kluczowym aspektem pozostaje zawarta umowa społeczna, zgodnie z którą państwo jest dobrem wspólnym obywateli (art. 1 ustawy zasadniczej). Dla aktywności Kościoła katolickiego na rzecz dobra człowieka znaczenie ma m.in. doktryna Kościoła, w tym katolicka nauka społeczna. Poprzez ujęcie, że człowiek (z samego faktu bycia człowiekiem) wyposażony jest w najważniejszą wartość, którą jest godność, wpływa ona także na podejmowanie działania w obszarze dobra wspólnego (Skorowski, 1998, s. 53). Warto wskazać, że „zgodnie z charakterystycznym dla nauczania społecznego Kościoła personalizmem chrześcijańskim to człowiek jako osoba ludzka jest źródłem, podmiotem i celem społeczeństwa” (Bortkiewicz, 2012, s. 20). W tym wymiarze istotny pozostaje także wkład podmiotów oraz grup na rzecz społeczeństwa. Słusznie zauważa Stanisław Fel, że

stroną uprawnioną jest zazwyczaj państwo lub społeczności szersze, a stroną zobowiązaną osoba i społeczności mniejsze. Z zasady dobra wspólnego wywodzi się zobowiązanie do wkładu w życie społeczne wnoszonego przez wszystkie podmioty tego życia. Wkład ten warunkuje rozwój oraz jakościowe i ilościowe bogactwo życia społecznego, a w konsekwencji pełny rozwój całego i każdego człowieka (Fel, 2021, s. 128–131).

Tym samym bez wątpliwości należy wskazać, że oba podmioty, tj. państwo i Kościół katolicki, stanowią i powinny stanowić istotnych partnerów w procesie oddziaływania dla osiągnięcia dobra społecznego. Nie sposób także wykluczyć kompetencji Kościoła katolickiego jako świadczącego wkład w życie społeczne.

Za dobro wspólne poczytuje się dobro zarówno jednostek, jak i społeczności – w formule zbiorowości większej i mniejszej (Zygmunt, 2012, s. 366–367). Warto wskazać za A. Młynarską-Sobaczewską, że

Pojęcie dobra wspólnego jako racji państwa z pewnością dobrze służy legitymizacji działania władzy publicznej, wskazuje jej integracyjną rolę. Kategoria ta oznaczać powinna granice działania władzy i usprawiedliwienie działań władczych, dokonywanych właśnie dla dobra wspólnego, zdefiniowanego jako zespół warunków i okoliczności służących rozwojowi i życiu jednostek (Młynarska-Sobaczewska, 2009, s. 72).

Formą działalności władczych w obszarze przeciwdziałania zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym pozostają krajowe rozwiązania prewencyjne.

Znaczenie w zakresie współdziałania państwa i Kościoła katolickiego dla dobra dziecka pozostaje także w granicy nakreślonej normatywnie, albowiem w art. 25 ust. 3 ustawy zasadniczej przyjęto działanie dla dobra człowieka. Kolejno w treści art. 72 ust. 1 Konstytucji RP wskazano że: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”. Nie sposób także oddzielić powinności Kościoła katolickiego od oddziaływania na rzecz dzieci. Jak wskazuje się w literaturze, kościelne podstawy do ochrony dziecka przed przestępczością seksualną wynikają nie tylko z wieku małoletniego jako podmiotu, który należy szczególnie chronić, ale także „dlatego, że czyn ten jest sam w sobie niegodziwy” (Kornas-Biela, 2013, s. 24).

Zarówno w doktrynie Kościoła katolickiego, jak również w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej można zidentyfikować szereg regulacji odnoszących się do konieczności zabezpieczenia dobra małoletniego (Służalec, 2024, s. 253–263). Współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego na rzecz najmłodszych stanowi istotny element relacji między tymi podmiotami. Wskazania wymaga, że aktywność Kościoła katolickiego nie jest ograniczona wyłącznie do uczestnictwa duchowego, albowiem kościelne osoby prawne działają zarówno w zakresie świadczenia edukacji w formie szkół katolickich, nauczania religii, prowadzenia domów dziecka bądź innych ośrodków opiekuńczo-wychowawczych, jak również działalności charytatywnej (por. Mariański, 2017, s. 141–166). Bez wątpliwości są to sfery, które zalicza się do obszaru współdziałania z państwem, albowiem następuje tu forma realizacji równocześnie zadań własnych państwa. W tym zakresie zauważalne jest szerokie spektrum działań podejmowanych przez podmioty religijne. Kościół katolicki i państwo mogą podejmować czynności w postaci zarówno niesienia pomocy, jak i podejmowania prób zagwarantowania dzieciom najwyższego bezpieczeństwa oraz rozwoju – jednak z poszanowaniem pierwszorzędnej roli rodziców w procesie wychowania (art. 48 ust. 1 ustawy zasadniczej). Nie sposób jednak ograniczyć aktywności państwa i Kościoła katolickiego jedynie wobec sfery wychowawczej. Współdziałanie może – i powinno – obejmować również pracę na rzecz bezpieczeństwa dziecka. Sferę tę można rozumieć jako ochronę przed wpływem wszelkich form patologii społecznych, których mogą doświadczać dzieci – w tym także przestępczości seksualnej. Słusznie wskazuje się w literaturze, że:

Spółeczność państwowa i kościelna są zobowiązane do służby na rzecz rozwoju fizycznego, duchowego i emocjonalnego dzieci i młodzieży oraz wykluczania sytuacji, by w jakikolwiek sposób naruszano fizyczną lub psychiczną integralność małoletnich. Wszelkie nadużycia w tym względzie są przez obie społeczności powszechnie potępiane i wzbudzają słuszne oburzenie. W obu społecznościach czyny związane z przemocą wśród dzieci i młodzieży są uważane za ciężkie przestępstwa (Stawniak, Jarzabek-Bielecka, & Bielecka-Gąszcz, 2017, s. 140).

Zarówno doktryna Kościoła, jak również normy konstytucyjne nakładają na te podmioty niezależne i posiadające inne źródła

obowiązki niesienia pomocy na rzecz małoletnich oraz tworzenie prawidłowych wzorców dla bezpieczeństwa najmłodszych. Obszar aktywności w tym wymiarze może dotyczyć również szeroko rozumianego zabezpieczenia małoletnich przed przestępczością, w tym na tle seksualnym i obyczajowym. W tej mierze współdziałanie prewencyjne, jak również pomocowe stanowi równocześnie oddziaływanie na rzecz jednostki i na rzecz społeczności. Na uwagę zasługuje, że społeczne poczucie sprawiedliwości wyznacza aktywności w wymiarze pomocy dzieciom, które doznały przemocy seksualnej (por. np. preambuła do Ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15, Dz.U. z 2024 r. poz. 94). Z uwagi na otwarty charakter konstytucyjnego współdziałania państwa i Kościoła katolickiego formuła oddziaływania prewencyjnego, w tym realizacji Krajowego Planu 2023–2026, wydaje się stanowić sferę, w której podmioty te powinny podejmować wspierające się nawzajem działania. Niemniej zachodzi potrzeba ustalenia, czy aktualnie obowiązujące normy umożliwiają ich współdziałanie w obszarze Krajowego Planu.

ISTOTA KRAJOWEGO PLANU PRZECIWDZIAŁANIA PRZESTĘPSTWOM PRZECIWKO WOLNOŚCI SEKSUALNEJ I OBYCZAJNOŚCI NA SZKODĘ MAŁOLETNIICH NA LATA 2023–2026

Znowelizowana Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 560 – dalej: u.p.z.p.s.) wprowadziła szczególne standardy dotyczące podejmowania aktywności w obszarze przeciwdziałania przestępczości na tle seksualnym względem małoletnich. W tym celu wdrożono instrumenty, m.in. w postaci Krajowego Planu 2023–2026. Jak wynika z treści art. 22r ust. 1 pkt 2 u.p.z.p.s., Rada Ministrów przyjmuje Krajowy Plan Przeciwdziałania Przepępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na szkodę małoletnich. W ramach Krajowego Planu 2023–2026 przyjmuje się szczególnego rodzaju instrumenty dotyczące profilaktyki oraz przeciwdziałania przestępstwom poprzez określenie

formuł wsparcia, elementów oddziaływania resocjalizacyjnego itd. (art. 22r ust. 2 pkt 1-6 Uchwały Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r.). Aktualnie wdrożony Krajowy Plan 2023–2026 zawiera szereg elementów dotyczących celu, jak również obszarów i założeń względem przeciwdziałania przestępczości. Na uwagę zasługuje, że przyjęto zobowiązanie do opracowania zaleceń standardów ochrony małoletnich dla wszelkich typów placówek oddziaływania na rzecz małoletniego. Konieczność ta stanowi także odpowiedź wobec obowiązku z art. 22b u.p.z.p.s. W tym ujęciu przyjęto, że obowiązek ten spoczywa zarówno na placówkach oświatowych, opiekuńczych, wychowawczych, jak i religijnych (Krajowy Plan, 2023, s. 67). Kościelne osoby prawne mogą posiadać uprawnienia do aktywności na tych polach, albowiem, jak wynika z ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Kościół ten ma prawo w szczególności do: prowadzenia szkół katolickich, zakładów charytatywno-opiekuńczych, placówek oświatowo-wychowawczych (*vide* np. art. 12 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2023 r. poz. 1966 z późn. zm.). Nie bez znaczenia pozostaje także przyjęcie przez ustawodawcę bezpośredniego ujęcia, że obowiązek wdrożenia standardów i dostosowania się do wymogów Krajowego Planu 2023–2026 spoczywa także na „placówkach religijnych”. Wprawdzie nie sposób przyjąć prawidłowości w kontekście zaprezentowanej terminologii, niemniej wydaje się, że wykładnia systemowa na gruncie u.p.z.p.s. prowadzi do przyjęcia, że obowiązki te spoczywają także na osobach prawnych Kościoła katolickiego w sytuacji, gdy z uwagi na ich kompetencje mają styczność z małoletnimi. W tym zakresie przyjęto zatem konieczność wdrożenia przez poszczególne jednostki organizacyjne oraz osoby prawne Kościoła katolickiego w Polsce szczególnych standardów względem przeciwdziałania przestępczości seksualnej wobec małoletnich (Krajowy Plan, 2023, s. 68). Jak wynika z informacji znajdujących się na oficjalnej stronie Konferencji Episkopatu Polski, w zakresie ochrony małoletnich przygotowano i opracowano standardy ochrony małoletnich. Zwrócono także uwagę na konieczność przeprowadzenia stosownych szkoleń wobec wszystkich jednostek kościelnych. Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski odniósł się do znaczenia standardów w funkcjonowaniu Kościoła poprzez wskazanie:

Wprowadzanie standardów ochrony małoletnich w naszych parafiach i instytucjach oraz dziełach prowadzonych przez Kościół stanowi nie tylko realizację obowiązku prawnego, ale jest również pozytywnym i jasnym komunikatem, że w codziennej posłudze duszpasterskiej Kościoła realizowane są ewangeliczne wartości (Konferencja Episkopatu Polski, 2024).

Tym samym potwierdzono szczególnie obowiązek Kościoła katolickiego odnośnie do takich aktywności również z uwagi na jego aksjologię. Nie bez znaczenia jednak pozostaje fakt, że już w 2022 r. Centrum Ochrony Praw Dziecka przedstawiło opracowanie w zakresie Profilaktyki Przemocy Seksualnej wobec uczniów w szkole katolickiej. W przedmiotowym dokumencie wskazano istotne standardy w zakresie działania dla stworzenia bezpiecznych środowisk dla dzieci i młodzieży w taki sposób, aby minimalizować ryzyko zagrożenia przestępczością seksualną (Bojanowski, Bremer, Gromada i in., 2022, s. 3–5). Bez wątpliwości takie działania stanowią przejaw aktywności indywidualnej Kościoła dla działania na rzecz dobra i bezpieczeństwa dzieci. Takich działań nie sposób przypisać wyłącznie do sfery własnej Kościoła, albowiem stanowią one istotne oddziaływanie społeczne, w szczególności wobec gwarancji bezpieczeństwa małoletnich.

Niemniej konieczne pozostaje ustalenie, czy wdrożenie obowiązku w zakresie systemu ochrony dzieci stanowi wyłącznie o prawnym zobowiązaniu Kościoła, czy też znajduje się w sferze współdziałania z państwem. W tym zakresie pomocne pozostają zaprezentowane powyżej rozważania dotyczące powinności Kościoła do podejmowania działań na rzecz bezpieczeństwa i opieki nad dziećmi jako szczególnych jednostek podlegających ochronie instytucjonalnej.

Obowiązki Kościoła w zakresie realizacji Krajowego Planu 2023–2026 to nie tylko konieczność wdrożenia standardów ochrony przeciw przestępczości seksualnej na szkodę małoletnich. Na uwagę zasługują także pozostałe działania, które wynikają z misji Kościoła objawiającej się za pośrednictwem różnych form aktywności. Działalność Kościoła katolickiego to nie tylko realizacja prac przez osoby prawne Kościoła. Obejmuje ona również innego typu organizacje, w tym organizacje kościelne, organizacje katolickie czy fundacje, które podejmują aktywność w zakresie związanym z przeciwdziałaniem przestępczości seksualnej. Warto wskazać, iż realizacja Krajowego

Planu 2023–2026 poza wymiarem utworzenia stosownych standardów ochrony dotyczy umocowania do aktywności organizacji pozarządowych. W treści uchwały nie wymieniono wprost kościołów i innych związków wyznaniowych, jako podmiotów mających współpracować na rzecz zabezpieczenia małoletnich. Należy zatem ustalić, jakie podmioty uchwałodawca przyjął za uprawnione do podejmowania wspólnej aktywności jako organizacje pozarządowe oraz czy istnieje możliwość zakwalifikowania aktywności Kościoła katolickiego w formach organizacyjnych niebędących osobami prawnymi właśnie jako organizacji pozarządowych uprawnionych do współdziałania w obszarze przeciwdziałania przestępczości seksualnej oraz czy mimo braku wskazania Kościoła katolickiego jest on uprawniony do współdziałania z państwem w tym zakresie.

Za organizację pozarządową rozumie się organizację w myśl art. 3 ust. 2 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571 – dalej: u.p.p.). Nie sposób przyjąć, że Kościół katolicki stanowi organizację pozarządową. Niemniej Kościół katolicki posiada uprawnienie do tworzenia organizacji, które mogą być zakwalifikowane jako formacje działające na rzecz pożytku publicznego, albowiem działalność pożytku może być prowadzona także przez osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego (art. 3 ust. 3 pkt 1 u.p.p.). W szczególności można wskazać uprawnienie do działalności charytatywnej, która została bezpośrednio wskazana w treści art. 38 ust. 1, 6 u.s.p.k.k. Wskazania wymaga, że aktywność charytatywna może przybierać formułę zawartą w art. 39 pkt 7 u.s.p.k.k. jako „krzewienie idei pomocy bliźnim i postaw społecznych temu sprzyjających”. Część z tych organizacji może być zakwalifikowana jako organizacje działające na rzecz pożytku publicznego, które – jak się wydaje – w myśl Krajowego Planu 2023–2026 są również uprawnione, jak organizacje pozarządowe, do działania w celu realizacji założeń w nim występujących. Nie sposób bowiem wykluczyć uprawnień Kościoła katolickiego do współdziałania dla dobra małoletnich również w tym obszarze. Niemniej należałoby opowiedzieć się za niezależną od takiego powiązania normatywnego podstawą podmiotów wyznaniowych do działania w obszarze realizacji Krajowego Planu

2023–2026 – potwierdzeniem takiej tezy pozostaje przede wszystkim treść art. 25 ust. 3 ustawy zasadniczej.

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNIICH W KOŚCIELE KATOLICKIM – WYBRANE ZAGADNIENIA

Na uwagę zasługuje, że Kościół katolicki już na kilka lat przed wdrożeniem Krajowego Planu 2023–2026 przygotował standardy prewencyjne względem przestępczości na szkodę małoletnich. W dniu 11 czerwca 2016 r. Konferencja Episkopatu Polski ogłosiła Prewencję nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce (Konferencja Episkopatu Polski, 2016). Są to szczególne instrumenty przedstawiające drogę do aktywności na rzecz bezpieczeństwa dziecka oraz wytyczne względem zastosowania odpowiednich reakcji w razie wykrycia naruszenia. Jest to przejaw aktywności indywidualnej Kościoła – który jednak odpowiada także pewnym formom współdziałania na rzecz dobra wspólnego, np. poprzez sformułowanie: „stanowi integralną część zaangażowania Kościoła w pracę z dziećmi i z młodzieżą” czy „ma się przyczynić do promocji ochrony dzieci i młodzieży przed różnymi formami przemocy i wykorzystania również poza środowiskami kościelnymi”. Taka aktywność nie może zostać oddzielona od formy oddziaływania na rzecz dobra wspólnego nie tylko w wymiarze duchowym, albowiem przenika ona także do sfery krajowej.

Standardy ochrony małoletnich zgodnie z normami krajowymi musiały zostać wdrożone najpóźniej w dniu 15 sierpnia 2024 r. Stanowią one ważny instrument prewencyjny (Michałowska & Ambrożuk-Wesołowska, 2024, s. 365). W Kościele katolickim za pośrednictwem Centrum Ochrony Dziecka (dalej: COD) opracowano wzór takich standardów mających odpowiadać normom krajowym. Już w preambule do opracowanego przez COD „Wzoru standardów ochrony dzieci w duszpasterstwie parafialnym” zwrócono uwagę na dualizm norm wiążących osoby prawne i inne osoby Kościoła katolickiego – tj. zarówno przepisy krajowe, jak i wewnętrzne Kościoła (Centrum Ochrony Dziecka, 2024). Podobnie jak w przypadku zasad krajowych w tym opracowaniu odwołano się do dobra dziecka jako

najważniejszego kierunku podejmowanych działań. Potwierdzeniem powinności Kościoła katolickiego do działania jest także obrane we wstępie do dokumentu twierdzenie, że „Ludzie Kościoła przyjmują nie tylko ustawową, lecz przede wszystkim moralną odpowiedzialność za ochronę i promowanie dobra wszystkich dzieci...” (Centrum Ochrony Dziecka, 2024, s. 5). Opracowany wzorzec stanowi zarówno zastosowanie się do norm krajowych, jak również dostosowanie do standardów krajowych. Na uwagę zasługuje, że już „w roku akademickim 2018/2019 COD przygotowało standardy ochrony dzieci i młodzieży oraz przeszkoliło zespoły ds. prewencji powołane przez biskupów diecezjalnych” (Kusz, 2020, s. 253). Takie działania świadczą w pewnym stopniu o wyprzedzającej normy krajowe działalności ze strony Kościoła katolickiego w zakresie standardów postępowania z małoletnimi. Niemniej rozwiązania krajowe odnoszą się do większego obszaru oddziaływania i styczności z dziećmi i młodzieżą. Bez wątpliwości jednak aktualnie opracowane przez COD standardy dostosowujące normy krajowe oraz zasady wewnętrzne Kościoła katolickiego stanowią ważny krok w kierunku pomocy niesionej dzieciom, jak i możliwości zapewnienia im bezpieczeństwa.

Wskazać należy także na zasadnicze działania podejmowane przez powołaną przez Konferencję Episkopatu Polski Fundację Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski, której celami są także działania na rzecz promowania prewencji, jak i wspieranie kształtowania systemu prewencyjnego wykorzystania seksualnego dzieci (Statut Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski, 2022, § 2). Warto zwrócić uwagę, że Fundacja podejmowała działania w zakresie wypracowania współpracy z Państwową Komisją do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 (<https://pkdp.gov.pl/wymiana-doswiadczen-z-fundacja-swietego-jozefa/>, dostęp: 03.03.2025).

Wobec tego standardy prewencyjne stanowią odpowiedź na potrzeby związane z koniecznością zapewnienia małoletnim odpowiednich warunków w kontekście ich bezpieczeństwa, których nie sposób ograniczyć wyłącznie do obszaru kościelnego. Nie sposób jednak zakwalifikować jej jako jakiegokolwiek formy recepcji przepisów krajowych do regulacji kościelnych, albowiem unormowania kościelne stanowiły pierwsze tego typu rozwiązania.

WNIOSKI KOŃCOWE

Powinność Kościoła katolickiego w zakresie współdziałania z państwem w realizacji Krajowego Planu 2023–2026 wynika nie tylko z faktu wdrożenia przez Radę Ministrów przedmiotowej uchwały, ale przede wszystkim z misji Kościoła katolickiego, która realizowana jest na rzecz pomocy bliźnim, w tym także dzieciom. Zarówno Kościół, jak i państwo powinny współdziałać w celu zagwarantowania bezpieczeństwa na rzecz małoletnich, albowiem przepisy krajowe, jak i doktryna Kościoła katolickiego jednoznacznie wskazują na konieczność opieki nad dziećmi jako podmiotami wymagającymi szczególnej troski.

Mimo braku bezpośredniego wyartykułowania w ramach Krajowego Planu 2023–2026 współpracy z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi kooperacja w tym wymiarze odnosi się także do Kościoła katolickiego (jak i wobec pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych). W tym zakresie należy wskazać *de lege lata*, iż nie sposób przyjąć braku uprawnień Kościoła katolickiego jako umocowanego do współpracy w zakresie przeciwdziałania przestępczości seksualnej na szkodę małoletniego – nie tylko w kontekście wdrażania standardów ochrony małoletnich. Brak bezpośredniego wskazania przez legislatora opcji współpracy z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi wydaje się istotnym przeoczeniem. Uprawnienie do działania dla dobra dziecka stanowi wyraz konstytucyjnej zasady współdziałania państwa i kościołów i innych związków wyznaniowych dla dobra człowieka i dobra wspólnego. Wymiar działania obranego w Krajowym Planie 2023–2026 bez wątpliwości wpisuje się w formę oddziaływania dla dobra jednostki. Nie bez znaczenia pozostaje także rozpostarcie skutków odnośnie do społeczeństwa. Założenia Krajowego Planu 2023–2026 stanowią ważny aspekt w działalności ukierunkowanej na zabezpieczenie interesu dziecka. Tym bardziej zasadne wydaje się częściowe przeniesienie zobowiązań oraz uprawnień do działania w obszarze prewencyjnym i edukacyjnym również na podmioty niestanowiące organów władzy publicznej – tak aby dotrzeć do odbiorców działań w płaszczyźnie najbliższej jednostce. Takie rozłożenie zadań pozwoli na przybliżenie do realizacji idei Krajowego Planu 2023–2026. Skoro dzieci mają styczność z podmiotami wyznaniowymi oraz uczestniczą

w ich działalności (co wynika z wolności sumienia i religii), to owe podmioty pozostają jednymi z zasadniczych jednostek, które powinny pozostawać umocowane do współdziałania w ramach realizacji Krajowego Planu 2023–2026. Przeciwna wykładnia pozostawałaby *contra legem* – mając na uwadze art. 25 ust. 3 ustawy zasadniczej.

Zatem należy jednoznacznie opowiedzieć się, że Kościół katolicki ma umocowanie do podejmowania działań prewencyjnych w tym obszarze. Takie uprawnienie można wyprowadzić nie tylko z treści konstytucyjnej zasady współdziałania państwa i kościołów i innych związków wyznaniowych, ale także pośrednio z Krajowego Planu 2023–2026, albowiem wpisano w nim również – jako uprawnione podmioty do współpracy – organizacje pozarządowe. Ta grupa podmiotów stanowi szeroki katalog jednostek, w ramach którego możliwe jest generalne zaliczenie różnych form aktywności Kościoła katolickiego, np. w wymiarze organizacji katolickich. Jednak pomijane pozostają osoby prawne Kościoła katolickiego. Niezależnie od tych pośrednich form aktywności nie sposób przyjąć, że Kościół katolicki, tak jak i inne kościoły i inne związki wyznaniowe, nie jest uprawniony do partycypacji w procesie realizacji Krajowego Planu 2023–2026. Umocowanie do działania prewencyjnego wynika ze zobowiązania podmiotów wyznaniowych do działania dla dobra dziecka, wobec tego nie będzie wystarczające tylko wdrożenie standardów ochrony małoletnich. Postulować można przyszłościowo, aby kolejny Krajowy Plan uwzględnił generalną współpracę w formułach prewencyjnych również wobec kościołów i innych związków wyznaniowych – tak aby nie powodować wątpliwości interpretacyjnych. Takie uszczegółowienie byłoby także istotne w zakresie praktycznego realizowania Krajowego Planu przez podmioty wyznaniowe.

BIBLIOGRAFIA

- Bojanowski, W., Bremer, M., Gromada, M., Kusz, E., Moskal, D., Musiał, M., Pałacki, Ł., Seredyńska, A., Wolff, H., & Wyzina, A. (2022). *Profilaktyka przemocy seksualnej wobec uczniów w szkole katolickiej*. Kraków: Fundacja Świętego Józefa KEP. https://rsk.edu.pl/books/Profilaktyka_przemocy_seksualnej.pdf (dostęp: 03.03.2025).
- Borecki, P. (2016). Państwo laickie w świetle dorobku współczesnego konstytucjonalizmu europejskiego. *Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza*, 6, 173–191. DOI: 10.14746/ppuam.2016.6.12
- Bortkiewicz, P. (2012). Dobro rodziny kryterium zasady pomocniczości. *Teologia i Moralność*, 1(11), 19–34.
- Centrum Badania Opinii Społecznej (2024). Religijność Polaków w ostatnich dziesięcioleciach. *Komunikat z Badań*, 50. Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, 1–6.
- Centrum Ochrony Dziecka (2024). *Wzór standardów ochrony dzieci w duszpasterstwie parafialnym*. Kraków: Centrum Ochrony Dziecka. Pobrano z: <https://www.dobrynin.tarnow.opoka.org.pl/wp-content/uploads/2024/08/Standardy-dla-Parafii-wg-Ustawy-Kamilka-.PDF.pdf> (dostęp: 03.03.2025).
- Chochowski, K. (2020). Zasada pomocniczości jako zasada ustrojowa. *International Journal of Legal Studies*, 2(8), 205–222. DOI: 10.5604/01.3001.0014.6367
- Fel, S. (2021). Dobro wspólne jako wartość i zasada etyczno-społeczna. Perspektywa Katolickiej Nauki Społecznej. *Zeszyty Naukowe KUL*, 1(64), 121–136. DOI: 10.31743/znkul.12848
- Konferencja Episkopatu Polski (2016). *Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży*. Pobrano z: <https://ochrona.episkopat.pl/dokumenty/prewencja-naduzyc-seksualnych-wobec-dzieci-i-mlodziezy/> (dostęp: 03.03.2025).
- Konferencja Episkopatu Polski (2024). *Komunikat Przewodniczącego KEP dot. standardów ochrony małoletnich*. Pobrano z: <https://ochrona.episkopat.pl/dokumenty/komunikat-przewodniczacego-kep-dot-standardow-ochrony-maloletnich/> (dostęp: 03.03.2025).
- Kornas-Biela, D. (2013). Prawa dziecka a przemoc seksualna: stanowisko Kościoła katolickiego. Część II: Przyczyny, profilaktyka, działania naprawcze. *Roczniki Pedagogiczne*, 3, 5–38.
- Krukowski, J. (2016). Państwo polskie a Kościół katolicki w ujęciu historycznym. *Roczniki Nauk Prawnych*, XXVI/2, 83–100. DOI: 10.18290/rnp.2016.26.2-4

- Kusz, E. (2020). Profilaktyka wykorzystywania seksualnego w Kościele katolickim. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 19(2), 235–261.
- Mariański, J. (2017). Kościół katolicki w Polsce w przestrzeni życia publicznego – analiza socjologiczna. *Politeja – Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 46, 141–166. DOI: 10.12797/Politeja.14.2017.46.07
- Mazurek, F.J. (1984). Popieranie i obrona praw człowieka przez Kościół. *Roczniki Nauk Społecznych*, XII/1, 5–65.
- Michałowska, K., & Ambrożuk-Wesołowska, D. (2024). Standardy ochrony małoletnich (SOM) w podmiotach świadczących usługi hotelarskie. Aspekt teoretyczny i praktyczny. *Prawo i Więź*, 3(50), 347–365. DOI: 10.36128/PRIW.VI51.986
- Młynarska-Sobaczewska, A. (2009). Dobro wspólne jako kategoria normatywna. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica*, 69, 61–72.
- Sitarz, M. (2018). Zadania Kościoła i państwa w służbie człowiekowi. Wybrane zagadnienia. *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, 13/15(1), 143–156. DOI: 10.32084/bsawp.5119
- Skorowski, H. (1998). Rola i miejsce Kościoła w życiu społeczno-politycznym. *Studia Gdańskie*, XI, 39–57.
- Służalec, M. (2024). Rejestr Sprawców Przepęstw na Tle Seksualnym jako wymiar realizacji konstytucyjnej zasady ochrony praw dziecka. *Przegląd Prawa Konstytucyjnego*, 5, 253–263. 10.15804/ppk.2024.05.18
- Stawniak, H., Jarzabek-Bielecka, G., & Bielecka-Gąszcz, A. (2017). Przemoc seksualna wobec małoletnich i ich ochrona prawno-etyczna i kanoniczna. *Prawo Kanoniczne*, 60(2), 139–172. 10.21697/pk.2017.60.2.07
- Stępień, J. (2021). Postulaty Soboru Watykańskiego II dotyczące stosunków pomiędzy Kościołem katolickim i państwem w nauczaniu papieża Franciszka. *Roczniki Nauk Prawnych*, XXX1/2, 199–214. DOI: 10.18290/rmp21312-10
- Zygmunt, A. (2012). Państwo pomocnicze w ujęciu katolickiej nauki społecznej. *DOCTRINA. Studia Społeczno-Polityczne*, 9(9), 353–368.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License http://creativecommons.org/licenses/by_nd/4.0/